

Mednarodno znanstveno srečanje *Slavska frazeologija i pragmatika* (Rab, 17.–19. 9. 2006)

Nataša Jakop

IZVLEČEK: V poročilu je predstavljeno mednarodno znanstveno srečanje »Slavska frazeologija i pragmatika«, ki je potekalo od 17. do 19. septembra 2006 na Rabu na Hrvaškem. Konference se je udeležilo 136 jezikoslovcev iz 16 držav in je pomembno tudi zato, ker je njena tematika odprla možnosti plodnega sodelovanja med dvema mladima jezikoslovnima vedama, tj. frazeologijo in pragmatiko. Na konferenci je bila predstavljena tudi pravkar izdana publikacija avtorice dr. Željke Fink Arsovski: *Hrvatsko-slavenski riječnik usporedbenih frazema*. V večjezičnem frazeološkem slovarju primerjalnih frazemov je obravnavana tudi primerjalna frazeologija slovenskega jezika. Avtorica slovenskega dela slovarja je dr. Erika Kržišnik.

The International Scholarly Conference Slavska frazeologija i pragmatika (Rab 17–19 September 2006)

ABSTRACT: This report presents the international conference titled "Slavska frazeologija i pragmatika" that took place from 17 to 19 September 2006 on the island of Rab in Croatia. 136 linguists from 16 countries participated in the conference and it was important especially because its theme opened up possibilities for fruitful cooperation between two young linguistic disciplines: phraseology and pragmatics. The conference also saw the presentation of Željka Fink Arsovski's recent publication *Hrvatsko-slavenski riječnik usporedbenih frazema* (Croatian-Slavic Dictionary of Comparative Phrasemes). This multilingual phraseological dictionary of comparative phrasemes also deals with the comparative phraseology of Slovenian. The contributor of the Slovenian part of the dictionary is Erika Kržišnik.

Filozofska fakulteta Univerze v Zagrebu (<http://www.ffzg.hr>) in Komisija za slovansko frazeologijo pri Mednarodnem slavističnem komiteju (<http://www.msk.edu.mk>) sta organizirali mednarodno znanstveno srečanje z naslovom »Slavska frazeologija i pragmatika« (<http://www.ffzg.hr/frazkonf>). Dobro pripravljena konferenca je potekala v prijetnem ambientu hotela Padova na otoku Rab na Hrvaškem od 17. do 19. septembra 2006. Organizacijski odbor konference so sestavljali štirje ugledni slovanski frazeologi. Predsednica organizacijskega odbora je bila hrvaška

frazeologinja prof. dr. Željka Fink Arsovski s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu. Člani organizacijskega odbora frazeološke konference pa so bili: predsednik Komisije za slovansko frazeologijo pri Mednarodnem slavističnem komiteju prof. dr. Valerij M. Mokienko s Filološke fakultete Univerze v Sankt Peterburgu, dr. Harry Walter z Inštituta za slavistiko na Univerzi Ernsta Moritza Arndta v Greifswaldu in slovenska frazeologinja prof. dr. Erika Kržišnik s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Že v naslovu tega mednarodnega znanstvenega srečanja je napovedan namen poznopoletnega frazeološkega druženja. Vodilo vseh štirih tematskih področij konference je bilo združiti spoznanja dveh mladih jezikoslovnih ved, tj. frazeologije in pragmatičnega jezikoslovja, ter (po)iskati stične točke med njima. V ta namen so bile razpisane naslednje teme: pragmatični vidiki frazeologije in frazeografije, pragmatični vidiki frazeologije v medijih, frazeološka pragmatika in dinamika jezikovnega sistema ter semiotični vidiki frazeološke pragmatike. Pisan mozaik 126 petnajstminutnih predavanj in strokovnih pogovorov v različnih slovanskih jezikih je udeležencem razkrival zanimivo in aktualno problematiko in hkrati ponujal ideje o novih možnostih za raziskovanje frazeologije. Družabni del znanstvenega srečanja frazeologov pa se je odvijal na prijetni plovbi ob obali romantičnega otoka Raba in svečani zaključni večerji.

Od ameriškega filozofa in semiotika Charlesa Morrisa (1939) dalje je poleg skladišnega (sintaktičnega) in pomenoslovnega (semantičnega) vidika za jezikoslovje zanimiva tudi pragmatična dimenzija jezikovnih znakov. Pragmatika je veda o rabi jezika in jo zanima razmerje med jezikovnimi znaki in njihovimi uporabniki (interpreti). Ker so tudi frazemi jezikovni znaki, je zveza pragmatike in frazeologije pri raziskovanju utemeljena in pričakovana. Pragmatika in frazeologija lahko sodelujeta, in to vsaj z dveh vidikov. Pragmatiko v širšem smislu zanima predvsem uresničitev pomena jezikovnih znakov v besedilu, zato pragmatika v frazeologiji raziskuje aktualizacijo in možnosti realizacije frazemov v različnih besedilih. Drugi vidik je iskanje pragmatike oziroma pragmatičnih lastnosti znotraj frazeologije, pri določanju inherentnih lastnosti frazemov. Raba frazemov v besedilih je stilno zaznamovana, ekspresivna. Z rabo frazema uporabnik pogosto izrazi tudi svoj (čustveni, subjektivni) odnos do vsebine sporočenega. Ena od temeljnih lastnosti frazeologije je ekspresivnost in zato so konotativne sestavine bistvena prvina pomena frazemov. V referatih, predstavljenih na konferenci o frazeologiji, sta bila upoštevana oba vidika pragmatike, tako pragmatika v širšem smislu (raba frazemov) kot tudi pragmatika v ožjem smislu (znotraj jezikovnega sistema v razmerju do semantike). Tematski poudarek prispevkov je bil na povezovanju pomenskega (semantičnega) in funkcijskega (pragmatičnega) vidika frazeologije.

Največ prispevkov je obravnavalo pragmatiko v zvezi z zvrstnim vidikom frazeologije. V okviru funkcijske zvrstnosti je bila obravnavana raba frazeologije v strokovnih besedilih, npr. D. Bukovčan, M. Jemec, L. Kolenić, G. Ivanova, v publicističnih besedilih, npr. I. Novak, E. Pajewska, J. Parizoska, J. Skladaná, T. Vasiljeva, J. Roberts, O. Sten, v reklamah, npr. K. Veljanovska za makedonski jezik, v televizijskih poročilih, npr. K. Turkova za ruski jezik, v političnem govoru, npr. T. Gazdić Alerić za hrvaški jezik, v umetnostnih besedilih, npr. R. Marojević o

frazeologiji v Njegoševih pesmih, I. Bydina o frazeologiji v ruskih pesniških delih, N. Vidmarovič o frazemih v novelah Nikolaja Leskova, G. Kosjakov o epitetonih v ruski romantični poeziji. Pri socialni zvrstnosti so bili v ospredju: narečna frazeologija, tj. raziskovanje in primerjava frazeologije v narečjih različnih slovanskih jezikov, npr. M. Menac Mihalić in V. Smole o primerjavi hrvaških in slovenskih narečnih frazemov s sestavino uho, E. Brysina o pragmatičnih lastnostih pri narečnih frazemih, E. Holub o južnočeški frazeologiji, S. Jurčenko o pragmatičnem potencialu narečnih frazemov, A. Šapošnikov o pragmatičnih vidikih bolgarske narečne frazeologije, J. Maresić o rabi sinonimnih frazemov v kajkavskih narečjih; frazeologija mestnih govorov, npr. T. Bošnjak Botica o rabi frazemov pri govorcih mesta Lovreć, A. Vojtenko o ukrajinskih frazemih v moskovskem govoru; in žargonska frazeologija, npr. S. Burkina o frazemih iz pomenskega polja »pijanstvo«, H. Walter in T. Nikitina o slovarju ruskih žargonskih frazemov.

Za razumevanje sodobne frazeologije je včasih treba raziskati rabo frazemov v besedilih iz preteklih obdobj ali prevzetih iz drugih jezikov, npr. E. Nikolajeva o poljskih pregovorih v ruskem jeziku na prehodu iz 17. v 18. stoletje, J. Alexová o funkciji frazemov v čeških baročnih besedilih, L. Stelanova o funkciji frazemov z diahronega vidika; ali razložiti pomen posameznih sestavin v frazemu, npr. L. Staninova, zlasti pa pomen prevzetih sestavin v frazemu, npr. A. Derganc o cerkvenoslovanskih elementih v ruskih frazemih. Vprašanja, povezana z ustrezno rabo frazemov, so tesno povezana s poznavanjem kulture posameznih narodov, saj ima frazeologija vsakega jezika tudi svoje specifične kulturne elemente. Kulturološki vidik frazeologije je bil predmet referatov M. Simeonove, N. Bragine, O. Suhovije, T. Gonnove.

Poleg vprašanja o sami rabi frazemov je frazeologe zanimalo tudi vprašanje o pragmatičnih lastnostih frazemov oziroma posameznih skupin frazemov, npr. A. Hrnjak o pragmatičnih lastnostih samostalniških frazemov, ki karakterizirajo človeka, Ž. Fink je na osnovi opazovanja rabe dveh novejših frazemov skušala določiti njune skupne lastnosti in razlike, L. Zolotyh o realizaciji frazeološkega pomena s komunikativnega vidika, T. Krjučkova o pragmatičnih funkcijah frazeoloških enot s sestavino cvet, I. Stramljič Breznik o lastnostih rabe dveh tipov pragmatičnih frazemov, J. Adjuković je s semantičnega, skladenjskega in strukturnega vidika analiziral »frazeme v stiku«, O. Kunygina o pragmatiki frazeoloških členkov v ruskem jeziku, J. Mlacek in D. Baláková o realizaciji slovaških frazemov v okviru govornih dejanj, J. Ignatowicz Skowrońska o semantiki frazeoloških prenovitev, J. Parizoska o frazemskih pretvorbah v časopisnih naslovih, A. Grigoraš o avtorskih prenovitvah pri frazemih, L. O. Fedoszov o pragmatični klasifikaciji propozicijskih frazemov, L. Savenkova o povezavi med pregovori in govornimi dejanji, J. Matešič o variantnosti v frazeologiji. O tem, kako pragmatiko oziroma pragmatične lastnosti frazemov upoštevati v slovarju, so razpravljali V. Mokienko in A. Melerovič, M. Solnyškina, G. Tokarev, S. Šuležkova, N. Jakop, E. Arsentieva in S. Rittgasser. O določanju meje med semantiko in pragmatiko v slovarju je govorila E. Kržišnik.

Na konferenci o frazeologiji slovanskih jezikov je bil izpostavljen tudi primerjalno-etimološki vidik raziskovanja frazeologije, in sicer iskanje slovanskih ustreznikov frazemov z razlago njihovega izvora, npr. W. Eismann. Primerjalni

vidik frazeologije so obravnavali še: M. Popović in R. Trostinska o ukrajinskih in hrvaških frazeoloških ustreznikih, S. Ribarova o konceptu ljubezni v čeških, makedonskih in hrvaških primerjalnih frazemih, J. Szerszunowicz o živalskih frazemih v poljščini in angleščini, N. Pintarić o metaforičnem pomenu barv v poljskih in hrvaških frazemih, I. Vidović Bolt o hrvaških in poljskih frazemih z etnonimsko sestavino, H. Weinberger o kvantitativnih razlikah v rabi frazemov v hrvaškem in srbskem jeziku, G. Bagautdinova o anglicizmih v hrvaških in ruskih frazemih, O. Dehnič o funkciji biblijskih frazemov v ruskem in angleškem jeziku, O. Kovač o kulturni pragmatiki biblijskih frazemov v različnih jezikih, J. Miturska Bojanovska o ruskih in poljskih pregovorih, R. Eckert o primerjavi slovanskih frazemov z baltskimi, I. Šu-Hua o primerjavi ruskih in kitajskih frazemov, M. Kiršova o problemih prevajanja in iskanja ustreznikov med ruščino in srbščino, H. Pfandl o problemih prevajanja romanov avstrijskega pisatelja W. Haasa v ruščino.

Iskanje prevodnih ustreznikov frazemov predstavlja poseben problem v frazeologiji. Vsaj za iskanje prevodnih ustreznikov primerjalnih frazemov hrvaškega, slovenskega, makedonskega, bolgarskega, ukrajinskega, ruskega, poljskega, češkega in slovaškega jezika lahko rečemo, da je postal ta problem mnogo bolj obvladljiv. Ravno v času frazeološke konference je namreč izšel devetjezični slovar avtorice Željke Fink Arsovski *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema* (v založbi Knjigra, 2006), ki je nastal v soavtorstvu z 11 frazeologinjami osmih slovanskih jezikov. Izpeljan projekt Željke Fink Arsovski je lep dokaz za to, da slovanski jeziki na področju frazeologije res lahko dobro in kreativno sodelujejo, in je hkrati odlična motivacija za nadaljnja tovrstna frazeološka sodelovanja. Slovar pa je pomemben dosežek tudi za slovensko frazeologijo, saj je v njem registriranih 347 primerjalnih frazemov, ki so prevodni ustrezniki primerjalnih frazemov izhodiščnega hrvaškega jezika. Avtorica slovenskega dela slovarja je Erika Kržišnik.

V tem kratkem poročilu niso navedeni avtorji in teme vseh referatov (predavanja so potekala v treh sekcijah hkrati). Vendar se raziskovalnih rezultatov mednarodne konference »Slavenska frazeologija i pragmatika« ž lahko veselimo, ker bodo predstavljeni referati izšli tudi v zborniku.

Nataša Jakop, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 2,
1000 Ljubljana
E-pošta: Natasa.Jakop@zrc-sazu.si